

Reşat Coşkun'un Façeta Adlı Öykü Kitabının Kahramanlar Bağlamında İncelenmesi

Analysis of the Story Book, Façeta, By Reşat Coşkun in Terms of Characters

Ahmet KARAKUŞ

Atatürk Üniversitesi-ATATÖMER,
Erzurum, Türkiye

Atatürk University-ATATÖMER,
Erzurum, Turkey

ÖZ

Façeta adlı öykü kitabı 2018 yılında yayınlanmış olup yazarın yaşantısının yansıması olan on yedi öyküden meydana gelmektedir. Öykülerdeki kahramanlar erdemli, ahlaklı, inançlı, dini doğru yaşamaya gayret eden, idealist, milliyetçi muhafazakar, tasavvuf ehli, yanlışları sorgulayan kişiler olarak görülmektedir. Kahramanların Erzurumlu kişilerden olması ise belirgin bir başka ayrıntıdır. Bu durumun sebebi olarak Reşat Coşkun'un Erzurumlu olması gösterilebilir. Bazı öykülerde ise kahramanlar yazarın mesleği olan öğretmen olarak okuyucunun karşısına çıkmaktadır. Ayrıca Façeta'da yazarın yaşadıkları, kahramanlar vasıtasıyla öykülere yansımıştır. Coşkun, Erzurumlu olduğu ve bu şehirde ikamet etmiş olduğu için öykülerinin kahramanları Erzurum'la ilgili gelenekleri, mekânları ve bu şehrin konuşma şeklini yer yer kullanmaktadır. Bu hususların yanında öykülerde geçen kahramanların deyimleri de belirgin bir şekilde kullandığı görülmektedir. Façeta adlı eserde bazı öykülerde ise aynı kahramanların yer alması dikkat çeken bir başka unsurdur.

Anahtar Kelimeler: Erzurum, Sorgulama, Milliyetçilik, Tasavvuf, Öğretmen

ABSTRACT

The story book called Faceta was published in 2018 and consists of seventeen stories that are the reflection of the author's life. The heroes in the stories are seen as the ones who are virtuous, moral, faithful, try to live the religion correctly, idealist, nationalist conservative, Sufi people, and question mistakes. The fact that the heroes are from Erzurum is another obvious detail. The reason for that can be explained as the fact that Reşat Coşkun is from Erzurum. In some stories, the protagonists appear as the teacher, who is the author's profession. In addition, the experiences of the author in Faceta are reflected in the stories through the heroes. Since Coşkun is from Erzurum and resides in this city, the protagonists of his stories use the traditions, places and way of speaking of Erzurum from time to time. In addition to these issues, it is seen that the heroes in the stories also use idioms prominently. It is another remarkable element that the same heroes take place in some stories in the work Faceta.

Keywords: Erzurum, Inquiry, Nationalism, Sufism, Teacher

Giriş

25 Ağustos 2021 tarihinde elim bir kaza sonucu vefat eden Reşat Coşkun'un birçok öykü kitabının yanında şiir kitapları da bulunmaktadır. Öykü kitaplarından biri olan *Façeta* 2018 yılında yayınlanmıştır. Bu eserde on yedi adet öykü yer almakta, bu öykülerin çoğu dipnotlarla desteklenmektedir. Bu dipnotlandırmaların ise emekli Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeni Mehmet Emin Alper tarafından yapıldığı yazar tarafından ifade edilmiştir (R. Coşkun ile kişisel iletişim 31.05.2021). Bu dipnotlar öykülerde yer alan kahramanların ahlaki öncülüklerini bilgilerle perçinlemekte, ayet-i kerimeler ve hadis-i şeriflerle desteklemektedir. Ayrıca bu dipnotlandırmalar ile çeşitli düşünceler okuyucuyla paylaşılmaktadır. Bu paylaşımlar Mehmet Emin Alper'e ait olduğu gibi Reşat Coşkun'un fikirlerine âdeti bir şerh olması açısından ve yazarın kitabına bu açıklamaları koymasından dolayı bu düşüncelerin Coşkun'a da ait olduğu ifade edilebilir. Bu açıdan bakıldığında zaman *Façeta* adlı öykü kitabı bir taraftan kurguya dayalı bir tür iken diğer taraftan da bir fikir kitabı özelliği taşımaktadır.

Bu incelemede on yedi öyküde geçen kahramanların ortak özellikleri maddeler hâlinde ele alınıp, öykülerden örnekler verilerek açıklanacaktır. Bu başlıklar "Doğru Din ve İnançlı Kahramanlar", "Milliyetçi Kahramanlar", "Sorgulayan Kahramanlar", "Öğretmen Kahramanlar", "Mutasavvıf Kahramanlar", "Erzurumlu Kahramanlar" ile "Deyimleri Kullanan Kahramanlar" şeklinde olup bu yedi madde incelenmeye çalışılacaktır.

Doğru Din ve İnançlı Kahramanlar

Façeta kelimesi, "*Elmasın yontulmuş yüzlerinden her biri*" (Türk Dil Kurumu, 2019, s. 846) anlamına gelmekte olup bu çalışmada ele alınan öykü kitabının ismi olarak verilmesinin sebebi ise öyküdeki kahramanların façeta gibi değerli ve keskin olmalarından kaynaklanmaktadır (R. Coşkun ile kişisel iletişim 31.05.2021). Öykülerin geneline bakıldığında zaman bu kahramanlar; erdemli, ahlaklı, hakkı ve hukuku bilen, merhametli, milliyetçi, vatansever ve inançlı kişilerdir. Bu kahramanlar "Âl-i İmrân suresinin "*Gevşeklik*

Geliş Tarihi/Received: 21.06.2021

Kabul Tarihi/Accepted: 08.10.2021

Sorumlu Yazar/Corresponding Author:

Ahmet KARAKUŞ

E-posta: ahmet.karakus@atauni.edu.tr

Atf: Karakuş, A. (2022) Reşat Coşkun'un Façeta Adlı Öykü Kitabının Kahramanlar Bağlamında İncelenmesi. *Journal of Literature and Humanities*, 68, 29-35.

Cite this article: Karakuş, A (2022). Analysis of the Story Book, Façeta, By Reşat Coşkun in Terms of Characters. *Journal of Literature and Humanities*, 68, 29-35.

Content of this journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

göstermeyin, üzüntüye kapılmayın. Eğer inanmışsanız, üstün gelecek olan sizsiniz” (Karaman ve ark., 2015, s. 63) şeklinde meal verilen 139. ayet-i kerimesini hatırlatan ve bu çizgide hareket etmeye çalışan karakterlerdir.

Coşkun'un bu eserde doğru bir din anlayışını vermeye gayret edindiği görülünce, çeşitli ayet ile hadislerden bahis açılması ve dipnotlarda açıklamasının yapılması da yazar için din mefhumunun değerli bir kavram olduğunu göstermektedir. Öykülerde geçen bazı olayların da temelini dine dayanması, yazardaki inanç hassasiyetini veren bir başka argümandır. Coşkun'un tasavvuf erbabı (R. Coşkun ile kişisel iletişim 31.05.2021) bir yazar olması da kahramanlarına erdem, ahlak ve inanç kisvesini büründürmesinde etkin bir ayrıntıdır.

Kur'an'ı ve sünneti kendisine bir rehber olarak gördüğünü ifade eden Coşkun'un (R. Coşkun ile kişisel görüşme 31.05.2021) bu hassasiyeti kahramanlarına da yansımıştır. Erzurum'un, Erzurumlu'nun, yöresel ağzın belirgin olarak kullanıldığı *Façeta*'nın birçok öyküsünde olduğu gibi “Duruş – Yahut – Toprak Konuşur” adlı öyküde “*İmam Şafi: ‘Peygamberimizden sabit olan bir şey, o hususta ilim sahibi olan herkesi kat’i olarak bağlar. Çünkü Allah Müslümanlara Resulüne tabi olmayı farz kılmıştır. Ayrıca Resulüne muhalefet hakkını hiç kimseye tanımamıştır’ buyuruyor. Bu sözler öylesine söylenmiş sözler mi?’* (Coşkun, 2018, s. 54) ifadeleri bilinçli bir şekilde öyküde yer almakta ve bu sözlerin boş yere kullanılmadığı vurgulanmaktadır. Ayrıca bu cümleler okuyucuyu ayet ve hadislere götürmektedir. “*Ey iman edenler! Allah’a itaat edin. Peygamber’e ve sizden olan ülülemlere (idarecilere) de itaat edin. Eğer bir hususta anlaşmazlığa düşerseniz -Allah’a ve ahirete gerçekten inanıyorsanız- onu, Allah’a ve Resul’e götürün (Onların talimatına göre halledin); bu hem hayırlı hem de netice bakımından daha güzeldir’*” (Karaman ve ark., 2015, s. 82) şeklindeki Nisâ suresi 59. ayette, Allah Teala ve Hz. Peygamber’in yanında yöneticilere de uymanın gerekliliği vurgulanmaktadır. “*Ey iman edenler! Allah’a itaat edin, Peygamber’e itaat edin. İşlerinizi boşa çıkarmayın’*” (Karaman, 2015, s. 501) mealindeki Muhammed suresi 33. ayet-i kerimede ise Yaratıcı'nın ve Hz. Peygamber'in kullar için bir rehber olduğu, onların yolundan gidilmesi gerekliliği uyarı şeklinde verilmektedir. “*Ey iman edenler! Allah’a ve Resulü’ne itaat edin, işittiğiniz hâlde O’ndan yüz çevirmeyin’*” (Karaman, 2015, s. 168) şeklinde verilen Enfâl suresi 20. ayetinde de yine Allah'ın ve Peygamber'in sözlerine uymak ve onlardan vazgeçmemek gerektiği emrolunmuştur. Bu ayetlerde olduğu gibi Kur'an'ın birçok yerinde Allah Teala tarafından kendisine ve Resulü'ne itaatın önemi vurgulanmış olup yazar da bu ayetlerin öncülüğünde İmam Şafi'yi öyküsünde konuşturmuştur. Kur'an ve hadis bağlamında düşünüldüğü zaman, İslâm dininin çizgisinde bir bakış açısının yazarda olduğunu şu satırlar göstermektedir: “*... Kur'an tefsirinde hadisi ve sünneti kaynak almamanın anlaşmazlıklara sebep olduğunu söylüyorsunuz. Bundan ne anlayacağız? Kur'an-ı Kerim'i, bize nakledilen sahih olup olmadığını bilmediğimiz hadislere göre mi anlayacağız, yoksa bize hadis ve sünnet diye nakledilenleri Kur'an-ı Kerim'e göre mi anlayacağız? Bence bu ikincisi. Çünkü şüphesiz ve 'mübin' olan, yani kendisinden asla şüphe edilemeyecek ve apaçık olan, Kur'an-ı Kerim'dir. Kendisinden asla şüphe edilemez; çünkü o, kıyamete kadar Allah'ın koruması altındadır. Bence anlaşmazlıkların en büyük sebebi Kur'an-ı Kerim'in anlaşılmasında’*” (Coşkun, 2018, s. 55-56). Yazarın öykü eksenini etrafında verdiği bu fikirlere bakıldığı zaman Coşkun'un sadece Kur'an çizgisinde ve son dönemlerin popüler söylemi olan “Kur'an bize yeter” anlayışı ile hareket ettiği düşüncesi oluşmaktadır. Fakat yazarın bu düşüncede olmadığı anlatımın devamında hadislerin ve sünnetin de gerekliliğine vurgu yapmasından anlaşılmaktadır: “*Tabii ben tefsirlerde sahih olmaları şartıyla hadislerin ve sünnetin kullanılmasının hayırlı olacağına inanıyorum. Ayetlerin bildirdiklerinin Hazreti Peygamber'in uygulamalarından örneklerle anlatılması, Kur'an-ı Kerim'i anlamamızda bize önemli bir kolaylık sağlayacaktır’*” (s. 56).

Kahramanların edeb, erkân ve dürüstlüğe önemseyen, inancı ön plana çıkarmış kişiler olmasından dolayı Saff sûresi'nin “*Ey iman edenler! Yapmayacağınız şeyleri niçin söylüyorsunuz? Yapmayacağınız şeyleri söylemeniz, Allah katında büyük bir nefretle karşılaşır’*” (Karaman ve ark., 2015, s. 551) şeklindeki 2 ve 3. âyetlerini şiar edinmiş oldukları kitabın geneline bakıldığı zaman anlaşılmaktadır.

Milliyetçi Kahramanlar

Façeta'nın kahramanlarında din mefhumunun kıymetinin yanında vatansızlık duygusu da yer almaktadır. Kahramanlar doğru bir inancın peşinde oldukları gibi vatan savunmasında da bulunan kişilerdendir. *Façeta*'nın birçok öyküsünde vatan ve din kavramlarının beraber işlenmesinde “*Allah, yalnız sizinle din uğrunda savaşanları, sizi yurtlarınızdan çıkarırları ve çıkarılmanız için onlara yardım edenleri dost edinmenizi yasaklar. Kim onlarla dost olursa işte zalimler onlardır’*” (Karaman ve ark., 2015, s. 549) şeklinde Mümtehin suresi 9. ayette mealen vatan kavramının İslam nezdinde değerli oluşunun verilmesinden de kaynaklandığı ifade edilebilir. “*Tevhidin Bayrağı’*” öyküsü bunlardan bir tanesidir: “*... Bu ikinci namazı; Rauf'un, onun imametinde kıldığı son namazdı. Başlangıçtan bugüne kadarki bütün şehitler ve özellikle de Türk milletini bölmeye çalışan eşkiyaya karşı mücadele eden Mehmetçikler için topluca dua ettiler. Duadan sonra da dağılmayan cemaat ile Allah Dostu arasında bir sohbet başladı. Allah Dostu, sohbetinde her zaman olduğu gibi yine insanlıktan, insanî değerlerden, sevgiden ve doğruluktan bahsetti’*” (Coşkun, 2018, s. 146, 147). Bu satırlar hem Allah ve Resulüne itaat etmenin değerini veren hem de şehitliğin kıymetini belirten “*Kim Allah'a ve Resul'e itaat ederse işte onlar, Allah'ın kendilerine lütuflarda bulunduğu peygamberler, sıddıklar, şehitler ve salih kişilerle beraberdir. Bunlar ne güzel arkadaşları!’*” (Karaman ve ark., 2015, s. 84) şeklinde meal verilen Nisâ suresi 69. ayeti akla getirmektedir. Ayetlere ve hadislere gidilmesi yahut öykülerin bu kaynakları hatırlatmasının sebebi öykülerin genelinde din kavramına ve tasavvuf müessesesine önem atfedilmesindedir ki yukarıdaki satırlarda görülen “Allah Dostu” yazarın müntesibi olduğu Hafız Mustafa Uzgur'un hatırlatmaktadır. Bu konu hakkında da Coşkun, intisabını ve buradaki tasavvuf büyüğünün Hafız Mustafa Uzgur olduğunu nakletmiştir (R. Coşkun ile kişisel iletişim 05.06. 2021).

“Duruş – Yahut – Toprak Konuşur” öyküsünde geçen “*Türk'ün hersavaşı ve ister yurt içinde olsun, ister yurt dışında; teröre karşı yaptığımız her operasyon 'Attığın zaman sen atmadın, O attı' mealindeki ayeti kerimenin aydınlığı içinde gerçekleşiyor. Tarih boyunca dediğimizi, bugün de diyoruz: ‘Sefer bizim, zafer Hakk'ın!..’*” (Coşkun, 2018, s. 35) ifadelerinde de vatansız bir duruş sergilenirken yazar vatan duygusuna din boyutuyla bu öyküde de baktığını göstermektedir. Öykülerde ibadet, ayet, mürşit gibi kavramlara hassasiyetli yer verilmesi aslında yazarın bu konulara verdiği ehemmiyeti göstermektedir. Ancak asıl husus Coşkun için dinin doğru bir şekilde yaşanmasıdır ki başından sonuna değin kahramanları da insani ve İslamî bir çizgide olmaya gayret eden, yaptıkları bu yaşantı tarzını gösteren insanlardır.

Millet sevgisi ve Türk milletinden övgüyle bahseden kahramanlar bu hususu yine din çerçevesinde vermektedirler. “*Tevhid'in Bayrağı’*”nın “*... Bu çerçeveye göre, Allah'ın hayırlarla nasiplendirdiği insanlar olduğu gibi milletler de vardı. Bu milletlerin biri ve belki de birincisi Türk milletiydi. O, henüz toplu olarak Müslüman olduğu 11. yüzyılda yazılan ilk lügatlerinden birinde bile kendisin, 'Allah'ın Ordusu' olarak tanı-*

mış ve bütün bir tarihiyle de bunun gerçek olduğunu göstermişti. Derviş, bu milleti yok saymayı ve sevmemeyi haksızlık olarak, haksızlığı ise Hak'sızlık olarak görüyordu" (s.129) şeklindeki kısmında Türk milletinin İslam'ın hizmetkârı olduğu verilmiştir. Ayrıca dervişin de Türk milletine haksızlık içinde bulunmanın Cenab-ı Hak'tan uzaklaşmaya delalet olduğunu savunması, tarihe bakıldığında Türk milletinin Allah Teala için çokça mücadele etmesinden; İslam'ı birçok beldeye yayarak dinin koruyucusu olmasından kaynaklandığı söylenebilir. Ayrıca bu satırlarda okuyucuya bilgi verildiği gibi tasavvufun da yine ön plana çıkarılmasının sebebi yazarın bu anlayışa karşı olumlu tavır ve tasavvufa bakış açısından dolayıdır.

Vatan sevgisinin ve şehitliğin öykülerde belirginliğinin yanında yine Türk milletine verilen önem "Duruş – Yahut – Toprak Konuşur"un şu satırlarında da vatan savunmasının önemini vurgulamak ve okuyucuya ders vermek amacıyla yazıldığı ifade edilebilir: *Yıllar önce mahalle-den ortak arkadaşları Kâzım'a da izninin yarısında 'Gitme' demişlerdi, 'Bak, gidersen çocuğun yetim kalacak'. Kâzım, öyle bir cevap vermişti ki hiç kimse de 'gitme' demeye mecal kalmamıştı. Bu cevabı verirken Kâzım'ın bakışlarında uyanan kıvılcım, hiç gitmedi Şaban'ın gözle-rinden. Kâzım, şöyle cevap vermişti: Ben gitmezsem Türk milleti yetim kalacak!..*" (s. 47) Öykünün devamı ise "Allah yolunda öldürülenlere 'ölüler' demeyin. Bilakis onlar diridirler, lakin siz anlayamazsınız" (Karaman ve ark., 2015, s. 23) şeklindeki Bakara suresinin 154. ayetini akla getirmektedir: "Bir yıl kadar sonra, Kâzım, al bayrağa bürülü bir tabutta geri dönmüştü. Yani herkes böyle görüyordu. Şaban ise yıllar yılı, Kâzım'ın hâlâ oralarda olduğunu bildi, Türk milleti yetim kalmasin diye..." (Coşkun, 2008, s. 47)

Sorgulayan Kahramanlar

Façeta'nın kahramanlarının bir başka özelliği ise doğru olanı uygulamak adına, yanlışlara karşı eleştirel bir yaklaşımla hareket etmeleridir. Yazarın kahramanlarıyla ortaya koymak istediği aslında kendi duruşudur. Çünkü bazı öykülerde öğretmenlik mesleğini ve yaşadıklarının yansıdığı hissedilmektedir ki bu konuda aynı fikirde olduğunu ve bazı kahramanların kendisinin olduğu yazar tarafından beyan edilmiştir (R. Coşkun ile kişisel iletişim 05.06.2021)

Reşat Coşkun'un öykülerinde kahramanlarla bazı olumsuz durumları eleştirdiği görülmektedir. Eleştiriler daha düzgün bir insan olma ve daha erdemli bir toplum oluşturmak için çabalamak gerektiğindedir. Ayrıca eleştiri yine doğru bir din amacılığıdır. Bu husus "Çerçeve (Mahallenin Kaya Abisi)" adlı öyküde görülmektedir. Bu öykünün "Sen yıllarca çalış çabala, sonra bir gecede dövizdeki artışla sabaha beş parasız çık. Nasip olmayınca böyle oluyor diye de kendini avut" (Coşkun, 2008, s. 71) şeklindeki satırlarında -aslında teslimiyetin bir göstergesi olan- "nasip" kavramı toplumsal bakışın yanlış olduğuna dair eleştirel bir görüşle verilmektedir. Ekonomi ile din bir arada verilerek bazı iktisadi olaylardan dolayı bozulan ekonomiyi kişinin kendini rahatlatması adına dine bağlaması ironik bir şekilde verilmiştir. "Tornacı" adlı öyküde ise eleştiri milli ekonomi bağlamında yapılmaktadır: "Akli almıyordu; nasıl olur da bir tank kulesi kutusunu koca bir ülke tamir edemezdi?" (s. 217) Yazara göre milli ekonomi için çaba sağlamak âdeti bir savaştır ve yapılması gereken ise mücadeledir, milli üretimdir: "Evet, artık her yer cephe. Ekonominin olduğu her yer cephe. Biz o pahalı yedek parçaları burada üreterek ülkemizin o parçaları dışarıdan almak için ödeyeceği paraların ülkemizde kalmasını sağlıyoruz. Ülkemiz, dışarıya parası çıkmadığı ve o parçaları da burada yapabildiği için güçlü oluyor. sözlerini hatırladı. Yatağında kıvrandı durdu... Aynı anda Yüzbaşı, yıllardan beri yüreğinde duyduğu 'Yapabiliriz, yapabiliriz' sesini bu defa çok daha güçlü bir şekilde duymuştu. Şimdi bu sese Atatürk'ün 'Bu milletle neler yapılmaz ki!' sözleri de karışıyordu" (s. 217-219) Bu satırlarda Coşkun'un öykülerinde vermeye gayret ettiği değerlerden olan millet sevgisi ve övgüsü de ayrıca görülmektedir.

Reşat Coşkun'un hikâyelerinde İslam dini ve emirleri ön plana çıkmaktadır. Bu unsurların hemen her öyküde yer alması yazarın bu nosyonlara önem verdiğini ve okuyucuya fikriyatını yansıttığı, bazı değerleri aşılacak istediği izlenimini uyandırmaktadır. Yazarın eleştirdiği kesimlerden biri de siyasetçilerdir ve bu eleştirinin sebebinin de yine din, özelde de fıkıh olduğu görülmektedir. Yazar, kahramanının vasıtasıyla güncel bir meseleye, inanan ve hassas bir Müslüman olarak yaklaşmaktadır. Mesele ise dövizdir ve bu konuya birçok yerde değinilmektedir. Bunlardan biri de "Çerçeve (Mahallenin Kaya Abisi)"nde yer alan şu anlatıdır: "O, aslında dövizle yapılan işleri hiç sevmeyiz, bu tür işleri de doğru bulmazdı. Ona göre bir maddi değer ölçüsü olan para, kulların yoktan var edemeyeceği, vardan da yok edemeyecekleri bir ölçüyüdü. Bir ticaret adamı olarak iyi bildirdi ki yerde rastgele bulunan beş kuruşta bile, bilinmeyen bir yerdeki bilinmeyen bir insanın alın terinin gözyaşlarına benzeyen ıslaklığı parlamaktadır. Bu gözyaşlarına benzeyen ıslaklık, o beş kuruşun, alın teri sahibine ulaşmasıyla kuruyacaktır. O, dövizdeki kur farklarıyla kendiliğindenmiş gibi görünen kazançları haram sayar, aynı sebeple oluşan zararları ise bilinmeyen yerlerdeki bilinmeyen insanların emeğine ihanet olarak görürdü. Bu yüzden, çok sevmesine ve saygı duymasına rağmen, döviz kullanımını yasal hâle getiren siyasetçilere karşı içinde daima bir kırgınlık duyardı" (s. 73-74). Yazarın burada siyasetçilere bakışı ve özellikle "çok sevmesine ve saygı duymasına rağmen" ifadesinde bir ironi olduğu sezilenmektedir. Bu ironi, riya olarak görülebilecek bir davranıştan dolayı "Çıracık" adlı öyküde de görülmektedir. Yazarın öykülerinde belirgin olan bir başka husus; emek, ekonomi ve ekonomi üzerinden yaptığı eleştiri, bu öykü ile gösteriş yaparak bazı değerleri kaybeden esnaf vasıtasıyla verilmektedir: "Pazartesi olunca, tamircide çıraklardan bir kişi eksikti. Lokantacı, Dursun lokantaya gelmeyince Mehmet Ustanın cuma günü Çelimsiz Dursun yemek yesin diye verdiği parayı iade etmek için yazıhaneye gitti. Giderken de çalışanlarına, müşterilerine de duyuracak şekilde yazıhaneye gidış sebebini söylemeyi ihmal etmedi. Mehmet Usta bile, lokantacıyı dürüstlüğünden dolayı tebrik etmekten kendini alamadı" (s. 92). Buradaki ironiyle yapılan eleştiri, öyküde görülebildiği gibi anlatının hemen sonuna dipnot verilmesinden de anlaşılmaktadır: "Allah rızası için yapılan bir eylemde, Allah'tan başka bir tanık da çağırmak, o hayırlı eylemin hayrını yaralar, incitir; o eylemi nefsin propagandası yapar, kibir hanesine yazar. Özellikle ramazanlarda görüyoruz; falan şirketin filan partiye, cemaate veya tarikata mensup patronu, babasının hayrı için kamyonlardan yardım paketleri dağıttırıyor. Aşağıda ise bir paket alabilmek için birbirleriyle kavga eden insanlar..." (s. 92) Façeta, kurgu merkezli bir eser olmanın yanında kitabın birçok öyküsünde yer alan dipnotlar gibi buradaki haşiyeler de yapıtı fikir türünde de bir eser konumuna getirmektedir. Kurgu olan öyküler ile fikir temelli dipnotların ayrı kalemler tarafından yazıldığı üsluptan da anlaşılmaktadır. Ayrıca yazarın hikâyelerde yaptığı eleştiri dipnotlarla da yapılarak yazar için problem olarak öykülerde var olan mesele, iki kere vurgulanmış olmaktadır. Bu dipnotlarda yapılan eleştiri sadece siyasetçilere değil, samimi olmayan her Müslümana karşı yapılmıştır. Yazar, tasavvuf erbabı olmasına rağmen tarikat mensubu kişilerden dahi riya yapanlara karşı yapılan bu eleştiriye, öyküsü içinde yer vermesi, aslolanın tasavvufa intisaptan ziyade bilinçli ve samimi bir derviş, riyakâr olmayan ve ihlaslı bir Müslüman olup kulun övgüsüne değil, Allah'ın rızasına talip olmak gerektiğidir. Bu, öykülerdeki vurgudan ve dipnotlardaki açıklamalardan anlaşılmaktadır. Eleştiri, "Kaçış" adlı öyküde ise dine ve ke-

lama samimi bir şekilde bağlanmayan Müslümanlardır: “*Ne diyor bizim halkımız zaman zaman konuşmaları arasında? ‘Nefsinden daha aşağısı yoktur’ diyor. İşte Kur’an ahlakı. Arkadaşlar... Gerçi son zamanlarda buna bir ‘ama...’ ekleyenler de görülüyor değil ya. Arkadaşlar, bu sözün ‘aması’ olmaz; bu sözün ‘aması’ bu sözü kaldırır atar; sözü söyleyeni, sözü inkâr eden durumuna düşürür...*” (s. 256) Bu satırlardan eleştiriyi yapan kişinin din adına tavizkâr olmayan biri olduğu ve bu kişinin bir imam, yahut bir mürşit olduğu hissedilmektedir. Bunun cevabı öyküde şöyle geçmektedir: “*Vakfın bu haftaki konuşmacısı, halk arasında Küplüce İmamı olarak da bilinen Hafız-ı Kur’an, âlim, fazıl ve sûfi karakterli emekli bir cami imamı; aynı zamanda vakfın temsilciliğini yürüten ihtiyar bir şahsiyetti*” (s. 254). Bu şahsiyetin yazarın mürşidi olan Hafız Mustafa Uzgur olduğu yaptığımız görüşme ile yazar tarafından ifade edilmiştir (R. Coşkun ile kişisel görüşme 05.06.2021).

Öğretmen Kahramanlar

Reşat Coşkun, Erzurum başta olmak üzere çeşitli şehirlerde öğretmen olarak görev yapmıştır. Kendisi Coğrafya öğretmenidir ancak edebiyatla, özellikle öykü ve şiirle meşgul olmuş ve bu türlerde birçok kitap çıkarmış ayrıca çeşitli gazete ve dergilerde de eserleri neşredilmiştir. *Façeta* adlı öyküde de bazı kahramanlar öğretmendir. Bu öğretmenlerin aslında kendisi olduğunu yapılan görüşmede yazar doğrulamıştır (R. Coşkun ile kişisel iletişim 05.06.2021). Bu öykülerde de din ve eleştiri belirgin bir şekilde görülmektedir. “*Müfettiş*” adlı hikâyede toplumun mesleklere bakış açısı, sözel alanlarda Hukuk Fakültesi’nin popülerliği ve toplumun öğretmenliğe tutumu öykünün ilk satırlarında görülmektedir: “*Her ne kadar çevresi ‘Hukuk oku hâkim, savcı veya avukat ol’ demiştiyse de o, bütün teklifleri elinin tersiyle bir kenara itmiş; öğretmen olmayı yeğlemişti*” (Coşkun, 2008, s. 149). Yazarın öğretmenlik mesleğine olan ilgisinin ve öğretmenliğe karşı etrafındaki olumsuz tutumların aksine bu mesleği tercih etmesi ve yaşadığı bu duygunun öğretmenlik mesleği ile alakalı bir öyküsüne girmesi onda bıraktığı etkiyi göstermektedir. Ayrıca bu, toplumun, özellikle de yakın çevrenin meslek seçiminde öğrenci üzerindeki etkisi hatta baskısı gerçeğini yansıtmaktadır. Türkiye geneline bakıldığı zaman istatistiksel olmasa da genel kanaat olarak ailelerin çoğunda çocuğu sevdiği mesleği seçmesi yerine toplum nezdinde geçerli ve saygın kabul edilen meslekleri tercih etmesi için yapılan baskılar bilinmektedir. Yazar da yaşadıklarını öyküleştirerek toplumun bu probleme değinmiş ve çok az kişinin yapabildiği bir şeyi yapmış, bireysel tercihi üzerinde ısrarcı olduğunu, belki de olunması gerektiğini okuyuculara vurgulamıştır. Öykünün devamında yer alan “*Bu tercihten ötürü, fakülteye başladığı ilk günlerde, bakışlarıyla aynı sınıfta öğrenim gördüğü öğrenciler kendisini rahatsız etmişlerdi. Hatta başka bölümlerden öğrenciler bile, hukuku kazanacakken birincilikle fakülteye yerleşen salağın kim olduğunu merak ederek gelip gördükten sonra, yanında pis pis gülerken uzaklaşmışlardı*” (s. 149) satırlarında ise sadece ailenin etkisi değil, öğrenciler arasında da ideal olan meslek yerine toplum nezdinde popüler olanın kabulü görülmektedir. Gençlerin kendilerini ötededikleri, sevdikleri şeyler yerine toplumca seçilmiş mesleklerin doğru olduğuna kendilerini dahi inandıkları gerçeği verilmektedir. Reşat Coşkun yaşananlardan, bireyin kendisinin önemli olmasından ve ayrıca Saff suresinin 2 ve 3. ayetlerinin (bk. Karaman ve ark., 2015, s. 551) yol göstericiliğinden dolayı bu ve diğer öykülerde yaşadıklarını yazdığını belirtmiştir. (R. Coşkun ile kişisel iletişim 07.06.2021) Yazar bu öyküde 1990’lı yıllarda okullarda uygulanan kredili sisteme ve sınıfların kalabalık olmasına eleştirel bir şekilde yaklaşmış (s. 150), müfettişlere ve bürokratlara karşı eleştirisini ise şu şekilde yapmıştır: “*Öğretmenlerin neler çektiğini görmüş ve yaşamış olsunkar ki gerekli düzenlemeleri ona göre yapsınlar Ankara’da alınan kararların sahada uygulamasının ne denli imkânsız olduğunu bilsinler!*” (Coşkun, 2018, s. 155) Yaşananlarla beraber müfettiş de hatanın farkına varmış ve kredili sistemin yanlış olduğunu vurgulayarak o da bu eleştiriyi katılmıştır: “*Naif Öğretmen’e doğru dönen müfettiş: ‘Ne dinlemesi? Ne dersi? Senin o sınıfa girmen bile bir lütuftur! Ankara’ya varır varmaz bu sistemin değişmesi yönünde bir teklif hazırlayıp vereceğim.’ dedi*” (s. 156). Kredili sistemin olduğu yıllarda karşılaşılan olumsuzluklardan dolayı özellikle öğretmen ve öğrenci çevresinde eleştirilen bu sistemin bir öğretmen olan yazarı derinden etkilemesi yıllar sonra bu sistemin olumsuzluğunu öyküleştirilmesine sebep olduğu söylenebilir. “*Riyakâr – Yahut Şubatın Otuzu*” adlı öyküde ise yine öğretmenlik ve Türkiye’nin bir dönemi, 28 Şubat, yansıtılmıştır. Yazar, eleştirisini ilk önce velilere yapmaktadır. Çünkü ona göre 27 Şubat’ta imanını kurtarsın diye İmam Hatip okullarına gönderilen çocukların 28 Şubat’ta başka okullara alındığını ironiyle vermektedir (s. 237-238). Bu eleştirisini daha sonra kültür öğretmenlerine yapmaktadır. Bu süreçte bazı bürokratlardan oluşan politikacıların İmam Hatipleri hedef almalarından dolayı kültür öğretmenlerinin cazip tekliflerle özel okullara gittiklerini, bu teklifin ona da yapıldığını fakat kendisinin kabul etmediğini ve İmam Hatip’te kaldığını ifade etmiştir (s. 238). Yazarın daha sonraki eleştirisi ise meslek öğretmenlerinedir. Öğrencilerin onun dersinde saçlarını açıp açamayacakları sorulur. Çünkü bazı meslek öğretmenleri açtırarak bazıları kapattırmaktadır (s. 241-242). Faruk Öğretmen’in yani yazarın öğrencilere söyledikleri ise öykülerinin genelinde vurgulanarak istediği doğru dinin yaşanmasını yazar tarafından söylenmiştir: “*Niyetimize bakacağız, bir... Kalbimize bakacağız, iki... Kur’an-ı Kerim’in bazı ayetlerini alırken, diğer bazı ayetlerini ihmal etmeyeceğiz, üç... Adama göre değil, Kuran ve sahih sünnete göre hareket edeceğiz, dört... Asla haksızlık etmeyeceğiz ve haksızlıklara göz yummayacağız, beş... Her şey gibi bedenimiz de Allah’ın emanetidir, emanete hıyanet etmeyeceğiz, sakınıp kıskanacağız. Örtümüz ne olursa olsun, bu sakınıp kıskanma bilincinin gerektirdiği örtü olacak, sekiz... Şimdi isteyen istediği gibi başörtüsü kullansın, isteyen de kullanmasın. Her iki durumda da sorumlu benim...*” (s. 243-244) Yazarın eleştirisi bir başka meslek öğretmenine karşı devam etmektedir. Bu meslek öğretmeni, Faruk’un sınıfta söylediklerinden dolayı ona kızmış, burası kültürçülerin değil, bizim çöplüğümüz diyerek Faruk’a sinirlenmiş, işten atılma korkusuyla öğrencilerin saçlarını açtırmıştır. Bir kültür öğretmeni olan Faruk ise kızların başörtülerine karışmadığı ve açtırmadığı için meslek öğretmeni tarafından eleştirilmiştir. Gün geçmiştir, İmam Hatiplere serbestlik gelince 28 Şubat sürecinde eleştiri yapan meslek öğretmeni müdür olmuştur ve Faruk Öğretmen’i önceki yaşananlardan kimseye bahsetmemesi için tehdit etmiştir (s. 245-251). Bu öyküde Faruk’un kültür öğretmeni olmasıyla Reşat Coşkun’un da kültür öğretmeni -Coğrafya- oluşu ve o dönemde İmam Hatip’te görev yapması buradaki öğretmenin de kendisi olduğunu göstermiş olup yazar da bunun doğru olduğunu teyit etmiştir (R. Coşkun ile kişisel iletişim 07.06.2021).

Mutasavvıf Kahramanlar

Tasavvuf, Türk toplumu tarafından benimsenmiş manevi bir yaşam tarzı olup bu yaşam biçimi edebî türlere de yansımıştır. Özellikle son yıllarda Türkiye’de sanat çevreleri tarafından mutasavvıfane bir tarzda ürünlerin verildiği görülmektedir. Bu ürünler bazen yazarın intisaplı bir derviş olmasından da kaynaklanmaktadır. Reşat Coşkun’un öykülerinde tasavvufi yaşama yer vermesi, Hafız Mustafa Uzgur’a olan intisabından dolayıdır. Yani öykülerdeki tasavvuf, özenti ile ortaya koyulmuş bir tema olmayıp ehl-i tarik yaşamın ve tecrübelerin ürünüdür. Ayrıca genel olarak öykülerin sade bir dille yazılması da tasavvufun gerekliliğindedir. Çünkü bu, mutasavvıfların halk anlasını diye açık konuşmalarını, yazarın örnek almasının sonucudur. (R. Coşkun ile kişisel iletişim 06.06.2021). Tasavvuf özellikle “*Tevhidin Bayrağı*”nda

belirgin olarak görülmektedir. Öykünün ilk satırları dervişin dünyaya, dünyaya ait olanlara bakışını vermesi açısından dikkat çekici olup, dervişane bir üslup görülmektedir: “*Dervişin keşkülüne bağı delik bir kuruş düştü merhamet emanetçisinin elinden: ‘Al bunu, sana ait değil’ dedi. Derviş: ‘Aldım, lakin senden değil’ dedi*” (Coşkun, 2018, s. 122). Bu satırlar Kur’an-ı Kerim’in Nisâ suresi 126. ayet-i kerimesini hatırlatmaktadır. Ayetin meali şu şekildedir: “Göklerde ve yerde ne varsa hepsi Allah’ındır ve Allah her şeyi kuşatmıştır. (Hiçbir şey O’nun ilim ve kudretinin dışında kalmaz)” (Karaman ve ark., 2015, s. 93). Öykünün devamında geçen “... *Hem yaşayarak öğrenmişti ki dolu mide ile dolu kalp, aynı gövdede pek de anlaşamıyorlardı*” (Coşkun, 2018, s. 124) ifadesi ise din ve tasavvuf kurumunu beraber değerlendirmekte ve bu iki değer birlikteliğini vurgulamaktadır. Çünkü “dolu mide” Âdemoğlu, *mideden daha şerli bir kap doldurmaz. Âdemoğluna belini doğrultacak birkaç lokmacık yeterlidir. Ancak illa da yapacaksa bari onu üçe ayırsın: Üçte birini yemeğe, üçte birini suya, üçte birini de nefesine.*” (Tirmizi, 1998, Zühd 47; İbn Mâce, Et’ime 50) şeklindeki hadis-i şerifi verirken dini; “dolu gönül” ise mutasavvıflar için en temel ıstılahlarından olan gönül kavramıyla tasavvufu vermektedir. Öykünün devamında ise yine dervişler için söylenilegelen “bir lokma bir hırka” deyişi ön plana çıkmaktadır: “*Elinde avucunda ne varsa vermekten başka yapabildiği tek şey, gönüllü olarak ‘bir lokma bir hırka’ olma*” (Coşkun, 2018, s. 126-127). Burada yazar dervişlerin maddeye değer vermediklerini vurgulamakta, onlar için aslanan hayatın ahiret yaşamı olduğunu ön plana çıkarmaktadır. Şu hususa da değinmek gerekir ki “*Tasavvufta aslananın maddeyi, yani dünya hevesini terk etmek olduğu bilinmektedir. Bunu yaparken dünyayı tamamen bir tarafa atmak istenmez. Zaten Cuma suresi 10. âyette ‘Namaz kılınca artık yeryüzüne dağılın ve Allah’ın lütfundan isteyin. Allah’ı çok zikredin; umulur ki kurtuluşa erersiniz.’* (Karaman ve ark., 2015, s. 554) şeklinde bu açığa Allah tarafından ifade edilmiştir. *Hiçbir mutasavvıf, ayete muhalif olarak kendine özgü dinî kurallar oluşturup, halk arasında ya da bazı entelektüel camialarda zannedildiği gibi ‘bir lokma bir hırka’ felsefesinde ömrünü çilehanede geçirmeyerek rızkını temin etme telaşında olmak durumundadır. Amaç rızkını yani dünyada kimseye muhtaç olmamayı sağlarken tamamen dünya hevesinde olmamaktır. Dünyanın geçici olduğu bilincine varmaktır. Aslananın acının, tatlının, neşenin, hüznün... dünyanın ve uhranın sahibi Allah’a muhabbet olduğu bilincine varmaktır*” (Karakuş, 2018, s. 282). Yazarın “bir lokma bir hırka” kelam-ı kibar ile vermek istediği şeyin aslında bu muhabbet olduğu gibi bu deyimdeki amacın dervişin manevi zenginliği olduğu da şu satırlardan anlaşılabilir: “*Keşkül, muhtaç olduğunun değil, ‘müstağni’ olmadığına işaretiydi sadece*” (Coşkun, 2018, s. 127). Bu ifade dervişlerin maddede de itidalli davrandıklarıdır. Yine “Tevhidin Bayrağı”nda tasavvuf belirgin bir şekilde görülmektedir. Bu öyküde Allah dostu, Çamlıca Tepesi’ndeki vericileri göstermekte (s. 137) ve “*Yaratılmış her şey gibi bunlar da kendi dilleriyle Allah’ı zikrediyorlar, evladım*” (s. 137) demektedir. Burada tasavvufta ilgili iki önemli unsur görülmektedir. İlki insanoğlunun, hayvanatın, nebatatın ve cematatın zikrinin verilmesidir. İkincisi ise “evladım” ifadesidir ki bilindiği üzere tasavvufta müşşit için mürit manevi evlattır. Bu olayın yaşanmış olduğu yazar tarafından belirtildiği (R. Coşkun ile kişisel iletişim 07.06.2021). Bu husus da yazarın öykülerinin yaşanmışlıkların yansıması olduğunu gösteren bir başka örnektir. “Samimiyet” adlı öyküde ise verilen sözün önemi anlatılmaktadır. Bu, sadece din ve tasavvuf için ehemmiyetli bir davranış değil, insan olan herkes için geçerli bir zorunluluktur. Ancak burada Pir Hacı Bektaş-ı Veli’den sözün değerini aktaran kahraman ile tasavvuf verilmektedir: “*Oğlum sen yürü birliğine git. Sakın verdiğim sözü tutmayacağımı dert etme. Bu can bu tende olduğu müddetçe gücümün yettiği miktarda o şifalı otlardan toplayacağım. Hacı Bektaş ne demiş? Öl söz verme, öl sözünden dönme*” (s. 190). “Kaçış” adlı öyküde ise Coşkun’un öykülerinde belirgin olan eleştiri ve öğretmenlik kavramlarıyla beraber tasavvuf verilmektedir. Burada da kahraman mutasavvıftır, müşşid-i kamildir. Bu ise “evladım” nidasından anlaşılabilir. Bu öyküde tasavvufta baş olma hevesi eleştirilmiş olup yazarın öğretmenliğine de vurgu yapılmaktadır: “*Bu yola koyulan, dünyayı yüklenmeyecek, evladım. Senin yerinde olsam asla bu yolda ‘baş’ olmayı kabul etmem. Zaten okulda insanlarla yeterince uğraşıyorsun. Bu yolda insanın en büyük felaketi ‘baş olma sevdasıdır’ demişti*” (s. 261). “Kaçış”ın şu satırlarında ise yazar hem hocasından/müşşidinden öğrendiği, iradesini başkasına vermeme adına, siyaset eleştirisi yapmakta ve kahramanın öğretmenliği yine vurgulanmaktadır. “Riyakâr – Yahut Şubatın Otuzu” öyküsünde olduğu gibi burada da öğretmen adı Faruk’tur: “*İradesini bir insana terk ederek insan olarak da Müslüman olarak da sorumluluklarını bir kimseye devrettikleri duygusuna kapılanlara şiddetle muhalefet eder, siyasi kanaatini danışanlara hiçbir şekilde kanaat belirtmezdi. Faruk Öğretmen, Hoca’sından böyle görmüş, böyle öğrenmişti*” (s. 262). Öyküde yazar, müşşidi ve Faruk Öğretmen vasıtasıyla birey olmayı, kendini bir tarafa bırakıp başkalarının peşinden gitmemeyi vurgulamıştır. Ayrıca Coşkun’un öykülerinde kahramanlar erdemli, inançlı, karakterli, ahlaklı ve hakkaniyetlidirler. Faruk isminin “Hz. Ömer’in lakabı. [Haklıyı haksızdan ayırt ederek adaleti tam yerine getirmekle ün kazandığı için ‘faruk’ kelimesiyle adlandırılmıştır]” (Devellioğlu, 2000, s. 251) şeklinde tarif yapılmaktadır. Bu sebepten dolayı öğretmenin ismi bazı öykülerde bu vurguyu yapmak için bilinçli olarak koyulmuştur.

Erzurumlu Kahramanlar ve Ağız Kullanımı

Yaşadıklarını yazma anlayışında olan Reşat Coşkun, Erzurumlu olduğu ve bu şehirde yaşamış olduğu için yerellik, öykülerinin belirgin özelliklerindedir. “Arafalık – Yahut – Sarı Yapraklar” öyküsünde yazar yine eleştiri yapmakta ve doğru din anlayışını burada da vermekte ve yerelliği birçok öyküsünde olduğu gibi bu öyküde de kullanmaktadır: “*Zamanın, mekânı Hazreti Resul’den uzaklaştırdığı zannedildikçe saraylara benzetilen camilerin kapılarında, eksi yirmi – yirmi beş derece soğuklar altında avuç açmış bekleyen yavruları, kimsesiz kadınları, sakat erkekleri düşündü. Bu düşüncenin verdiği acı ile yüreğinden göz pınarlarına taşan gözyaşlarına mani olamadı. Murat Paşa’dan yanık bir sesle okunan ezan da onun gibi ağılıyordu sanki. Sabah namazı için camiye yöneldi*” (Coşkun, 2018, s. 8-9). Bu satırlarda Erzurum’da cemaati çok olan, şehrin merkezinde yer alan ve halk inanışına göre ikindi namazlarında Hızır Aleyhisselam’ın geldiği düşünülen “Murat Paşa Camii” ile yerellik verilmektedir. Bu husus, bazı geleneklerin yer almasıyla da Coşkun’un öykülerine girmiştir. Erzurum’da Ramazan ve Kurban Bayramlarının arife gününde çocuklar ev ev dolaşır, Erzurum ağzıyla “Arafalığımızı ver.” diyerek ev sahiplerinden yemiş isterler. Ev sahipleri de çocukların poşetlerine daha çok fıstık olmak üzere kuruyemiş, çikolata türü yiyecekler koyarlar. Bu olayı Coşkun aynı öyküde şu şekilde vermektedir: “*Erkenden kalkan çocuklar, bekledikleri günün gelmiş olmasının sevinciyle evleri dolaşıyorlardı. Tıkkattıkları kapı açılıyor, ev halkından birisi, çocukların hoşuna giden fıstık, fındık veya çikolata dolu bir kapla çıkıyor, çocukların, ‘Arafalığımızı isterim’ dileklerine, avuçlarına doldurduğu yemişleri vererek onları sevindiriyordu*” (s. 17).

Erzurum’daki birçok köye Ermeni çeteleri tarafından mezalim yapıldığı bilinmektedir. Bu durum toplum içinde travma oluşturmuş, halk arasında bazı kelimelerin kullanımında bu husus etkili olmuştur. Yazarın “Duruş – Yahut – Toprak Konuşur” adlı öyküsünde mizah içerikli bir şekilde Ermeni mezalimine değinilerek de yerellik işlenmiştir: “*Şaban ağabeyi, yemeğin tozunu attırdın. Şimdi Ermeniler gelse seni doğrudan sabunhaneye götürürler.*”

-Niye götüreceklemiş?

-Neye olacak, sabun yapmaya. Senin gibi bir azmana bunun yapıldığını gören halk da sesini çıkarmadan teslim olurdu.

-Yapsınlar, oğlum! Sabun yapsınlar. Yemin ederim ki köpürmezdim!" (s. 67).

Ağız kullanımı gerek şair gerek yazar birçok edebiyatçı tarafından eserlerde kullanılmaktadır. Bu; sanatçının halka inmesi, halkı gözlemlemesi ya da hakir görmesinden kaynaklanmaktadır. *Façeta*'da ağız kullanımı gerek hikayelerde gerekse de dipnotlarda ve birçok yerde görülmektedir. Bu kullanım halkı hakir görmekten değil, yazarın Erzurumlu olmasından ve de gözlemlerinden dolayıdır. Bu öykülerden biri de "Ramazan Bereketi"dir. Erzurum'da hala için bibi, teyze için eze gibi kullanımların yanında amca için de emi şeklinde akrabalık ismi kullanılmaktadır. Bu kullanım bu öyküdeki kahramanlardan Himmet için "*Himmet Emi, çocuk çayını içerken derin bir ah çekti.*" (s. 164) örneğinde olduğu gibi birçok yerde geçmektedir. Fakat "*Himmet Emmi: Ramazan; çaylarımızı içerken seninle sohbet etmek istedim...*" (s. 166) ve "*Himmet Emmi, bunları söyledikten sonra, bir an durdu ve bir şey hatırlamış gibi devam etti:..*" (s. 167) örneklerinde görüldüğü gibi birçok kullanımda bu ifade Erzurum'da söylenen emi şeklinde değil, Orta Anadolu'da kullanılan emmi şekliyle yazılmıştır. Bunu bir yazım hatası olarak görmek gerekir. Bir başka ağız kullanımı ise "Hırsız" öyküsünde oğlum anlamında kullanılan ula[ola] nidası "*Ula kerata, bu filozof gibi kafanla seni nasıl kandırdılar?*" (s. 112) şeklinde görülmektedir. Ağız kullanımını "Arafalık – Yahut – Sarı Yapraklar" öyküsünde ise Mehmet Emin Alper –Dipnotların yazımının M. E. Alper tarafından yapıldığı yazar tarafından belirtilmiştir (R. Coşkun ile kişisel iletişim 11.06.2021)- dipnotta açıklama olarak vermiştir: "*Adam gibi adam demezlerdi de aynı anlamda 'törelî adam' yani töreye sahip olan adam derlerdi*" (s. 11). Ağız kullanımı "törelî adam"da olduğu gibi "Düldül'ün Sadakati" adlı öyküde de görülmektedir. Erzurum'da endazeli diye bir sözcük kullanılmaktadır ki bu neşe ile sallanarak yürüme ifadelerinin karşılığıdır. "Endazeli endazeli yürüyor.", "Bir endazeyle yürüyor." gibi kullanımlar Erzurum'da çokça duyulmaktadır. Öyküde ise bu ağız kullanımı şu şekilde verilmiştir: "*Hamam kapısından endazeli adımlarla Düldül'ün çıkışı oradakilere derin bir nefes aldırdı*" (s. 105). Bir başka kullanım ise "Hırsız"dadır. Erzurum'da ileri gelenler için ağa kullanımı değil, bey kullanımı tercih edilmektedir. Ayrıca "Hırsız beyler borçlu" şeklinde hayret içerikli bir söz verilmektedir ki aslında bu sözün anlamı "Hırsız o kadar ustadır ve yüzsüzdür ki beyleri bile borçlu eder, beylere bile baskın çıkar." şeklinde ve "Yavuz hırsız ev sahibini bastırır." atasözünün kullanımıyla eş değerdir. Öyküde bu ağız kullanımı "*Kendisine beyler borçluydu. Başkalarının emeğine, alın terine ve gayretine saygı duymadan onların ürünlerini, onların haberi ve rızası olmadan bir anda kendisinin yapmayı sevmişti*" (s. 106) şeklinde verilmiştir. *Façeta*'da bir başka yöresel kullanım ise çok sinirlenmek, öfkelenmeye yer aramak anlamında "mendilsiz oynamak" ifadesi ile "Memur" adlı öyküde şu şekilde kullanılmaktadır: "*Sonra önünde duran soruşturma evraklarından birisini inceleyip emin olduktan sonra memura alıp okuması için uzattı. Sinirden âdeta mendilsiz oynayanlara benziyordu*" (s. 116).

Deyimleri Kullanan Kahramanlar

Deyimler bilindiği üzere çeşitli kuralları olan ama temelinde ifadeyi daha etkili bir şekilde verme amacı ile kullanılan sözlerdir. Bazı şair ve yazarlar verdikleri ürünlerinde deyimleri belirgin bir şekilde kullanmaktadırlar. Özellikle öykülerde deyim kullanımı hayatla, toplumla iç içeliğin bir göstergesi olup okuyucuyu etkilemek, sözü değerli kılmak amacıyla kullanılabilir. Bu incelemede başlık olarak verilmesinin sebebi ise *Façeta*'nın hemen her sayfasında deyim kullanımı yapılmasından dolayı deyimlerin dikkat çekmesindedir. Buradaki amaç ise genellikle kurgunun iç içe olduğu öykülerdeki kahramanların sözleri vasıtasıyla yazarın ifadelerinden okuyucunun etkilenmesine sebep olmaktadır. "Riyakâr -Yahut- Şubatın Otuzu" adlı öykünün kahramanı Faruk'un annesinin onu kayda götürdüğünü ama kaydını yaptırmadan dönmek zorunda kaldığını anlatan "*Annesi elinden tutmuş, yetim kalan oğlunu daha iyi bir insan olsun diye bu okula yazdırmaya götürmüştü. Kayıt yaptırmadan gerisin geri dönmüştü*" (s. 235). şeklindeki satırlarda bir başka deyimle ifade edilirse "Eli boş dönmek" anlamında "Gerisin geri dönmek" deyimini kullanılmıştır. Yine aynı öyküde kahramanlardan Faruk için söylenen "Fransız kalmak" deyiminin kökeni yazar tarafından şu şekilde verilmektedir: "*O yıllarda zenginler İngilizce, orta halliler Almanca, garibanlar ise Fransızcaya razı olmak zorundaydı. Biz 'Fransız kaldık' deyimini bundan kaynaklanıyordu. Faruk da Fransız kalanlardandı*" (s. 235, 236). Bu öyküde yazarın belirgin özelliklerinden biri olan eleştiri de yapılmaktadır. Burada 1990'lı yılların başlarında sadece İngilizce'nin mecburi ders hâline getirilmesinin hemen öncesinde Türkiye'de uygulanan dil eğitiminin eleştirildiği görülmektedir. "Kaçış" adlı öykü de deyimlerin kullanıldığı hikâyelerden biridir. "Ağızdan çıkana kulağı duymamak" deyimini ne söylediğini bilmemek, düşüncesizce ya da tamamen bilmeden, anlamadan konuşmak anlamındadır. - "Riyakâr – Yahut Şubatın Otuzu" ve "Kaçış" gibi bazı öykülerde aynı kişi, Faruk Öğretmen, kahramandır. Bu kişinin ise yazarın kendisi olduğu Reşat Coşkun tarafından ifade edilmiştir. (R. Coşkun ile kişisel iletişim 11.06.2021)- Faruk Öğretmen'e davulcu tarafından bu deyim şöyle yakıştırılmıştır: "*Kardeşim, git başımdan. Sen deli misin? Ben bu davula yıllarımı verdim. Hele senin dediğine bak; tıngırdatayım. Ağızdan çıkana kulağın duyuyor mu?*" (s. 268) "Neyim Düştü" adlı öykünün şu kısmında ise bir şeye katkısı olmak anlamında "Çorbada tuzu olmak", bir hususun başka bir hususa oranla daha az olduğunu belirtmek anlamında "Devede kulak kalmak" deyimleri Coşkun'un diğer öykülerinde de belirgin olan öğretmen kahramanın dilinden verilmiştir. Buradaki öğretmen ise Faruk değil, Burhan Öğretmendir (s. 159): "*Ev bir düğüne hazırlanırcasına temizlenmişti. Eşyalar yerli yerince yerleştirilmişti: 'Demek ki çorbasında tuzumuz olmuş. Hâlâ tuzun hatırını bilenler de var. Ne yalan söyleyeyim, kendi adıma duyduğum sevinç, ülkem adına duyduğum sevincin yanında devede kulak kalır. Şükürler olsun ki memleketimin çıkarları deve, benim çıkarlarım onun yanında daima kulak oldu,' dedi*" (s. 160).

Sonuç

Reşat Coşkun'un on yedi öyküden oluşan *Façeta* adlı kitabında yer alan hikâyeler yaşanmışlığı ve tecrübelerin yansımasıdır. Öykülerde geçen kahramanlar yazarın ya kendisidir ya çevresidir ya da gözlemediği kişilerdir. Bazen Faruk bazen Burhan Öğretmen olarak okuyucunun karşısına çıkan yazar bazen Erzurum'un renkli simalarından Gülamberi ve atını öyküleştiren bazen de bir davulcuyla yaşadığı anısını öykülerine taşır. Fakat öykülerindeki kahramanların ortak özelliği ahlaklı, erdemli, dürüst, yanlış bildiklerini eleştirmekten çekinmeyen, onurlu, dini doğru bir şekilde yaşayan, dürüst, mütedeyyin, milliyetçi muhafazakar ama bağınaz olmayan kişilerdir. Ayrıca yazarın birçok öyküsünde dipnot şeklinde açıklamaların yapıldığı görülmektedir. Bu açıklamaları yapan kişi ise emekli Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeni, şair ve yazar Mehmet Emin Alper'dir. *Façeta* adlı öykü kitabında bu dipnotların yer alması, eserin öykü kitabı özelliğinin yanında öyküleri açıklayan, düşüncelere yer veren bir fikir kitabı olarak da okuyucu için öğretici bir özellik taşımasını sağlamaktadır.

Reşat Coşkun, *Façeta*'da okuyucuya kurgusal bir tat verdiği gibi doğru bir yaşantı için doğru bir din ve erdemli olmak gerekliliğini de vurgulamaktadır. *Façeta*'nın bir başka özelliği ise bazı kahramanlarının yani yazarın kendisini yansıttığı öykülerde müntesip bir kişi olmasından dolayı mutasavvıf bir kimlikle ve mürşid-i kamille, kendi hocasıyla, okuyucuya tasavvufi bazı değerleri vermeye çalışmasıdır. Öykülerde dikkat çeken başka bir husus ise Erzurumlu olan ve Erzurum'da ikamet etmiş olan yazarın memleketinin çeşitli mekânlarına, değerlerine, kültürüne, gelenek ve göreneklerine ve de konuşmasına yer vermesidir. Öykülerde önemli bir başka unsur da deyimlerin belirgin bir şekilde kullanımıdır ki hemen her öyküde çokça deyim yer aldığı görülmektedir. Reşat Coşkun 'un öyküleriyle okuyucuyu köklü kültürüne döndürmek adına mesaj vermek kaygısında olduğu da bir başka husustur.

Façeta adlı öykü kitabı salt kurgunun verildiği bir eser değildir. Kurgunun içinde yaşanmışlıklar yer almaktadır. Bu eserin kurgu ekseninde yazılan otobiyografik ve yazarın etkilendiği kişilerle ilgili bilgilerin verildiği biyografik bir yönünün de olduğunu söylemek gerekir. Ancak *Façeta*'ya tamamen yaşantıların yansımasının ürünü de demek yanlış olacaktır. Eserde kurgu ve gerçeklik âdeta harmanlanmış bir şekildedir.

Erdemli insan olma vurgusu ile yazıldığı görülen eserin hemen bütün öykülerinde bu özelliğin ya da olması istenen davranışın kahramanlar vasıtasıyla verildiği anlaşılmaktadır. Eserin temelini bu olduğu yargısı öykülerin genelinde erdem mefhumunun işlenmesinden dolayı yanlış olmayacaktır.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author have no conflicts of interest to declare.

Financial Disclosure: The author declared that this study has received no financial support.

Kaynaklar

- Coşkun, R. (2018). *Façeta*. Aktif Yayınevi.
- Devellioğlu, F. (2000). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*. (17. baskı). Aydın Kitabevi Yayınları.
- İbn Mâce, Ebû Abdillâh el-Kazvî. *Sünen*. Muhammed Fuâd Abdalbâkî (Thk.). El-Mektebetü'l-İslâmiyye.
- Karakuş, Ahmet. (2018). *Tasavvuf Bağlamında Türk Şiirinin Serüveni: Tanzimat'tan Günümüze*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.
- Karaman, H., Özek A., Dönmez, İ. K., Çağrırcı, M., Gümüş S., & Turgut, A. (2015). *Kur'ân-ı Kerim Açıklamalı Meâli*. (3. baskı). Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Tirmizî (1998). *Sünenü't-Tirmizî*. Beşşâr Avvâd Ma'rûf (Thk.). Dâru'l-Ğarbi'l-İslâmî.
- Türk Dil Kurumu. (2019). *Türkçe Sözlük* (11. baskı). Türk Dil Kurumu Yayınları.